

Bekymringsfullt skolefravær

Ingrid Lund

Professor i spesialpedagogikk

Universitetet i Agder

Når er fraværet høyt,
problematisk eller
bekymringsfullt?

SPRÅK ER MAKT

*«When a flower doesn't bloom,
you fix the environment in which it
grows, not the flower»*

Alexander Den Heijer

120 ungdommer mellom 13 og 19 år

«Jeg hadde ingen å være med for alle bare utestengte meg. Så da ble det jo til at jeg ikke ville dra på skolen og sa at jeg hadde vondt i hodet til mamma og ble hjemme.»

«Kan være en grunn at man ikke klarer nok ting til prøver, matte, kan gjøre at man gruer seg skikkelig.»

«Det var veldig kjedelig, alt er kjedelig, derfor gikk jeg ikke på skolen.»

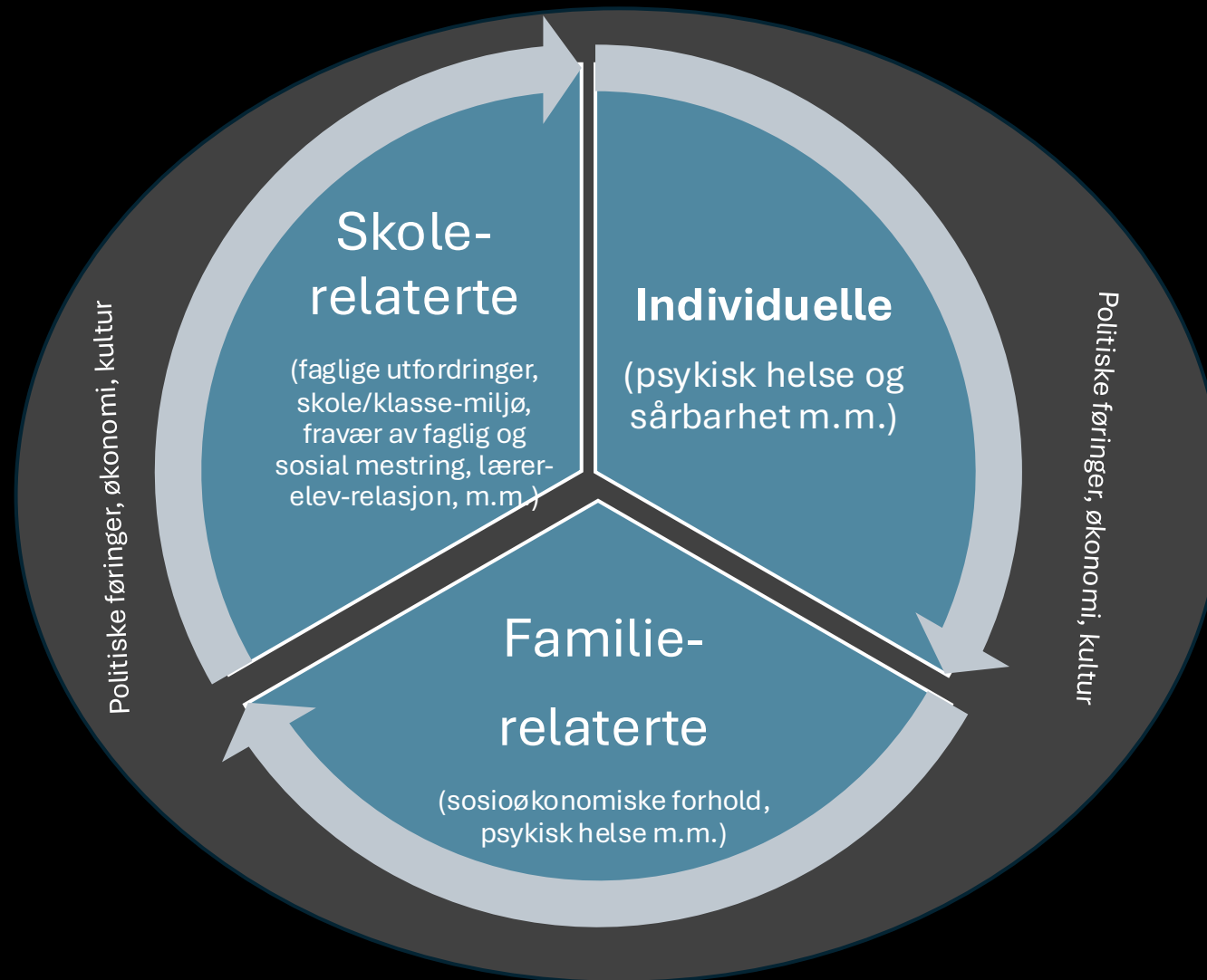
«Ofte i gym så var det usikkerhet til kropp og høye forventninger og forskjellsbehandlinger.»

“Child-motivated school non-attendance related to emotional distress experienced in connection with academic or social situations in school”

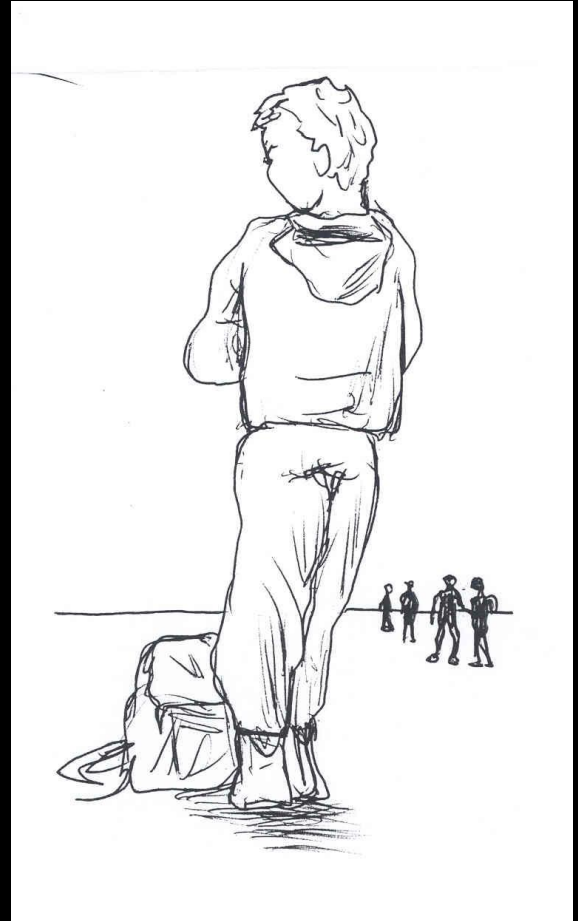
(Havik mfl., 2014; Ingul & Havik, 2021).

Årsaker

- ”Jeg har egentlig aldri hørt ordentlig til i klassen min. Jeg har alltid stått litt sånn på utsiden å kikket inn på de andre”

Skolefremmedgjøring

- **Mangel på mening:** Eleven ser ikke verdien av det som læres eller føler at skolen ikke er relevant for deres liv.
- **Sosial isolasjon:** En følelse av å falle utenfor det sosiale miljøet eller ikke ha gode nok relasjoner til lærere og medelever.
- **Maktløshet:** Opplevelsen av å ikke ha kontroll over egen skolehverdag eller at egne behov ikke blir sett og ivaretatt.
- **Nederlagsfølelse:** Stadige opplevelser av å ikke mestre fagene, noe som fører til skam og lav selvfølelse

Profesjonelle relasjoner og etisk praksis i møte med bekymringsfullt skolefravær

Opplæringens verdigrunnlag
Overordnet del s.3

- Verdiene skal prege skolens og lærernes møte med elevene og med hjemmene. Elevens beste skal alltid være et grunnleggende hensyn.
- Det vil alltid være spenninger mellom ulike interesser og syn. Lærere må derfor bruke sitt profesjonelle skjønn slik at den enkelte ivaretas best mulig i møte med fellesskapet

Profesjonelle relasjoner og etisk praksis i møte med bekymringsfullt skolefravær

Å begrunne sine handlinger

Den etiske refleksjonen finner sitt høydepunkt idet du forsøker å begrunne dine handlinger, med utgangspunkt i et eller flere etiske prinsipper. Det holder ikke kun å ville eller ønske å utføre en handling, du skal også være villig til å teste den ut mot prinsipper som du mener bør gjelde for alle.

På den måten vil du kunne virkeliggjøre deg selv som menneske: Du overtar ansvaret for deg selv, og det er den ypperste formen for selvrealisering.

Profesjonelle relasjoner og etisk praksis i møte med bekymringsfullt skolefravær

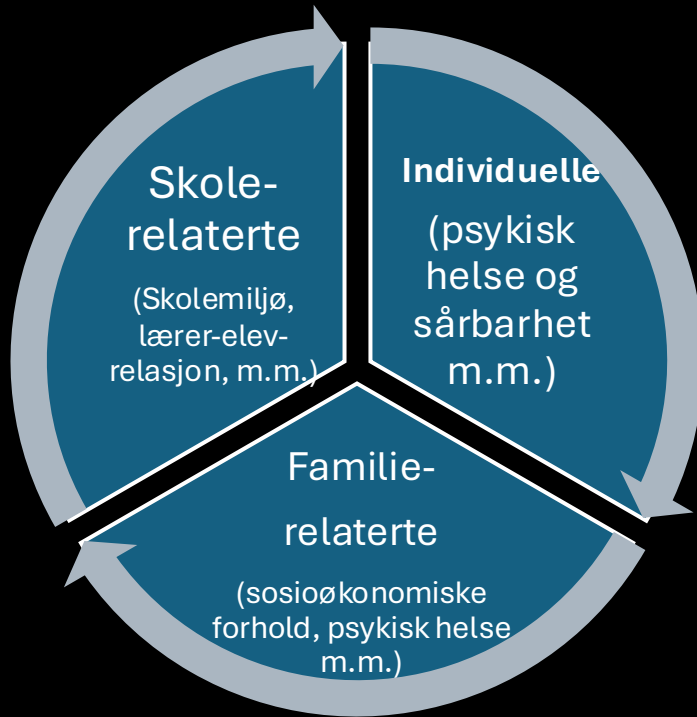
- **LAGET MED BARNET**

- REELL MEDVIRKNING er avhengig av :
- Grunnleggende samarbeidstro til eleven og foreldrene som er grunnlaget for tillit og respekt.
- Sensitivitet som omhandler evnen til å være oppmerksomt nærværende, fange opp signaler og å respondere på dem. Positiv og profesjonell lærersensitivitet er lærerens følsomhet for og evne til å respondere på enkeltevenes og klassens behov (Vaaland,2017)

Tiltak

Tiltak med bakgrunn i årsakssammenheng

Overordnet sentralt i arbeidet med tiltak:

- Samarbeid og dialoger mellom de ulike nivåene, elev, familie, skole og støttesystemer

1. Tidlig identifisering og kartlegging - i samarbeid med eleven, foreldre og kollegaer

Følge med på fravær, karakterutvikling og trivsel. Tydelige rutiner og strukturer som alle ansatte handler ut fra.

Tidlig innsats ved signaler på mistrivsel, skolevegring eller faglige vansker.

Samtaler med eleven og foresatte for å finne årsaker. Verdsetting av elevens perspektiv

2. Tett elevoppfølging med fokus på trygt og godt skole- og klassemiljø

En trygg voksen (kontaktlærer eller mentor) som følger eleven ekstra tett

Trygg, varm og tydelig ledelse i arbeidet for et trygt og godt klassemiljø med fokus på positive relasjoner og mestringsorientert læringsmiljø

Sosialpedagogisk oppfølging fra rådgivere eller miljøarbeidere

3. Fokus på psykisk helse og trivsel

Samarbeid med
skolehelsetjeneste, helsesykepleier
og psykisk helsevern

Fokus på livsmestring i
undervisningen

Trivselsprogram og aktiviteter for
sosial inkludering

4.

Tilpasset opplæring og faglig støtte

Individuell tilrettelegging

i alle fag der det er nødvendig for opplevd mestring

Bruk av praktiske og varierte arbeidsmetoder

Alternative vurderingsformer

Faglig veiledning og støtte

5. Samarbeid med hjemmet og tverrfaglig samarbeid

Hyppig kontakt med foresatte

Tverrfaglig samarbeid med PPT, barnevern, NAV, BUP, etc.

Individuelle oppfølgingsplaner

6. Alternativt opplæringsløp der det er til elevens beste

**Yrkesfaglig fordypning (YFF) og
samarbeid med næringslivet**

**Prosjekter som kombinerer
skole og praksis (f.eks. Ungt
Entreprenørskap, NAV-prosjekter)**

**Alternative skoler eller
opplæringstilbud for elever som
har behov for det i en periode**

Anvendte referanser

- Amundsen, M. L., & Grøgaard, J. B. (2023). Elever med skolevegring: Hvilke faktorer kan ha betydning for at de kommer tilbake til skolen? *Nordisk tidsskrift for pedagogikk og kritikk*, 9, 76-87.
- Amundsen, M.-L. & Møller, G. (2020). [Betydning av skolerelaterte faktorer og mobbing for elever som strever med skolevegring](#). *Psykologi i kommunen*, 4.
- Berg, A., & Rogstad, J. (2024). «Skolevegring tilhører ikke skolen alene» Betydningen av kvaliteten på skole-hjem-samarbeidet i tilrettelegging for et inkluderende skolemiljø. *Norsk sosiologisk tidsskrift*, 8(2-3), 38-52.
- Bergene, A. C., Vika, K. S., Lynnebakke, B., Vonen, M. N., Lyckander, R. H., & Samuelsen, Ø. A. (2023). Fravær som vekker bekymring: Skoleeieres og skolelederes inntrykk og forståelse av fraværssituasjonen i Skole-Norge. (NIFU Rapport 2023: 14). Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning.
- Bergkastet, I., Duesund, C., & Westvig, T. S. (2019). Trygt og godt skolemiljø: inkludering faglig og sosialt. Gyldendal.
- Drugli, M. B. (2012). Relasjonen lærer og elev – avgjørende for elevenes læring og trivsel. Kristiansand: Høyskoleforlaget.
- Eide, S. E. (2022). Skolefravær. Cappelen Damm Akademisk.
- Friberg, P., Karlberg, M., Lax, I. S. & Palmér, R. (2015). Hemmasittare och vägen tillbaka. Indsatser vid långvarig skolfrånvaro. Columbus
- Gran, I. K., & Mosand, G. (2022). Håndtering av skolefravær (1. utg.). Fagbokforlaget.
- Hamadi, S. E., Furenes, M. I., & Havik, T. (2024). A Systematic Scoping Review on Research Focusing on Professionals' Attitudes toward School Attendance Problems. *Education Sciences*, 14(1), 66.
- Havik, T. (2018). Skolefravær. Å forstå og håndtere skolevegring. Gyldendal Akademisk.
- K. (2014). [Parental perspectives of the role of school factors in school refusal](#). *Emotional and Behavioural Difficulties*, 19(2), 131–153.
-). [Det hjelper ikke å si ifra til de voksne](#). *Tidsskrift for psykisk helsearbeid*, 15(3), 148–158.
- Heyne, D. (2019). [Developments in Classification, Identification, and Intervention for School Refusal and Other Attendance Problems: Introduction to the Special Series](#). *Cognitive and behavioral practice*, 26(1), 1-7.
- Heyne, D., Gren-Landell, M., Melvin, G., & Gentle-Genitty, C. (2019). Differentiation between school attendance problems: Why and how?. *Cognitive and behavioral practice*, 26(1), 8-34.
- Ingul, J. M., Havik, T. & Heyne, D. (2019). [Emerging School Refusal: A School-Based Framework for Identifying Early Signs and Risk Factors](#). *Cognitive and Behavioral Practice*, 26(1), 46– 62.
- Skoleflomlys (2026): Skolefravær i norske kommuner 2024-2025, delrapport 1. Hentet 29.05-2026 fra: <https://skoleflomlys.org/wp-content/uploads/2026/05/Skolefravaer-i-norske-kommuner-2024-2025-Skoleflomlys-2026.pdf>

- Kearney, C. A. (2008). An interdisciplinary model of school absenteeism in youth to inform professional practice and public policy. Educational psychology review, 20, s. 257- 282.
- Kearney, C. A., & Bates, M. (2005). Addressing school refusal behavior: Suggestions for frontline professionals. Children & Schools, 27(4), 207-216.
- Kearney, C. A., & Graczyk, P. A. (2020). A multidimensional, multi-tiered system of supports model to promote school attendance and address school absenteeism. Clinical child and family psychology review, 23(3), 316-337.
- Kjeøy, I. & Lysvik, R. R (2023). Kunnskapsstatus om bekymringsfullt fravær i skolen (Fafo-rapport 2023:13). Fafo.
- Kjeøy, I., & Lysvik, R. R. (2024). Skulk, skolevegring eller bekymringsfullt fravær? Implikasjoner av begrepsbruk i skandinavisk forskning om fravær i skolen. Norsk sosiologisk tidsskrift, 8(2-3), 70-85.
- Knage, F. & Kousholt, D. (2023). Langvarigt bekymrende skolefravær. Pædagogisk indblik. NCS og Aarhus Universitetsforlag, 21.
- Krane, V., Karlsson, B., Ness, O., & Kim, H. S. (2016). Teacher–student relationship, student mental health, and dropout from upper secondary school: A literature review. Scandinavian Psychologist, 3, e11.
- Larsen, M. H. & Christiansen, B. (2015). Hvordan bidrar lærere til å fremme elevenes psykiske helse? Tidsskriftet FoU i praksis, 9(1), 133–150.
- Lie, B. (2021). Redde for skolen – om skolefobi og skolevegring. Universitetsforlaget.
- . Om fravær og deltakelse i skolen. Fagbokforlaget
- Owren, K., & Lyng, S. (2022). Lærerrommet: Hva er utenforskap?
- Patalay, P., O'Neill, E., Deighton, J. & Fink, E. (2020). School characteristics and children's mental health: A linked survey-administrative data study. Preventive Medicine, 141, 106292.
- Rasasingham, R. (2015). The risk and protective factors of school absenteeism. Open Journal of Psychiatry, 5(02), 195.
- Rocque, M., Jennings, W. G., Piquero, A. R., Ozkan, T., & Farrington, D. P. (2017). The importance of school attendance: Findings from the Cambridge study in delinquent development on the life-course effects of truancy. Crime & Delinquency, 63(5), 592- 612.
- Strand, A. S. (2013). Skolk ur elevernas och skolans perspektiv: En intervju-och dokumentstudie (Doctoral dissertation, School of Health Sciences). Högskolan i Jönköping.
- **Øverenget, E. (2013). *Helstøpt. Aschehoug.***